

SŁAWOMIR OLCZYK

PAPIEŻ FRANCISZEK JAKO WYCHOWAWCA MŁODZIEŻY

Znamienną cechą współczesnej rzeczywistości jest intensyfikacja zmian zachodzących w społeczeństwie ponowoczesnym. Dokonujące się przemiany społeczno-kulturowe, wobec których stajemy, dotykające niemal każdego człowieka i każdej instytucji (w tym również szkoły oraz ośrodki wychowawcze), wymagają od wychowawców adekwatnego sposobu postępowania, poprzedzonego odpowiednim namysłem i dyskusją nad konsekwencjami i perspektywami podejmowanych działań. Rodzi się silna potrzeba poszukiwania autentycznych i wiarygodnych autorytetów wychowawczych, opartych na doświadczeniu życiowym nauczyciela, czyli na jego wiedzy, wykształceniu, zdolnościach i mądrości. Taką osobę cechować zatem będzie świadomość złożoności ludzkiego istnienia i działania, potrzeby wspierania rozwoju młodych ludzi, a także potrzeby nieustannego osobistego wysiłku w szukaniu i urzeczywistnianiu możliwości tego wsparcia (Hessen, 1997, s. 70-93).

Niniejszy artykuł prezentuje papieża Franciszka jako nauczyciela i wychowawcę młodzieży. W celu realizacji podjętego tematu przeanalizowano liczne wypowiedzi papieża odnoszące się do wychowania młodzieży. Ich analiza wiązała się z próbą odpowiedzi na szereg pytań, w tym pytania o to, jak papież Franciszek rozumie wychowanie młodych, jaka jest geneza jego myśli pedagogicznej i co świadczy o tym, że jego nauczanie zawiera wskazówki wychowawcze dla młodych ludzi odnoszące się do ich moralnego i etycznego postępowania i jakie są to wskazówki? Te zagadnienia zostały uznane jako kluczowe dla podjętego w tytule tematu.

Mgr SŁAWOMIR OLCZYK – Katedra Pedagogiki Chrześcijańskiej, Instytut Pedagogiki, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; adres do korespondencji: ul. Droga Męczenników Majdanka 70, 20-25 Lublin; e-mail: slawomirolczyk@kul.lublin.pl

1. GENEZA MYŚLI PEDAGOGICZNEJ KARDYNAŁA JORGE BERGOGLIO – PAPIEŻA FRANCISZKA

Papieża Franciszka jako nauczyciela i wychowawcę cechuje ciepło i bliskość, o czym świadczy jego postawa, z jaką podchodzi on do ludzi. W odbiorze wielu jawi się on jako reprezentant Bożego miłosierdzia, który buduje mosty i przekracza podziały. Nawołuje (dusz)pasterzy do tego, aby „pachnieli, jak owce” (Franciszek, 2.04.2015, por. 6.03.2014), a Kościół wzywa, aby był „szpitalem polowym” (Franciszek, 6.03.2014) realizującym „pedagogię” inkluzji. Stosuje praktykę nowej ewangelizacji, otwierając się na tych ludzi, którzy ulegają sekularyzacji i odchodzą od Kościoła. Mówi nie tylko o miłości bliźniego oraz o miłosierdziu i akceptacji drugiego, ale również o ekologii, podkreślając, że jeżeli nie zadamy wspólnie o naszą Ziemię, to nie będziemy mieli gdzie żyć (*Laudato si*, 4; Franciszek, 6.07.2018). Franciszek praktykuje nauczanie uniwersalistyczne biorąc odpowiedzialność za cały świat, za wszystkich ludzi, niezależnie od wyznawanej religii. Chrześcijan zachęca do tego, aby pielęgnowali w sobie radość płynącą z dziecięstwa Bożego, wielokrotnie powtarzając, iż nie można być prawdziwym chrześcijaninem bez radości. Przez wielu uważany jest za wielkiego reformatora ze względu na determinację i skupienie się na zmianie kultury Kościoła. Jego cierpliwość pomaga mu w dążeniu do celu, z kolei stanowczość i wola wspierają go w konfrontowaniu się z pytaniami i w wykonywaniu zadań. Papież często mówi o peryferiach, rozumiejąc je jako miejsce, „gdzie zgnębiony lud szuka pocieszenia” (Franciszek, 3.10.2014). Swą rolę pojmuje jako wyjście ludziom naprzeciw z pocieszeniem płynącym z Bożej łaski, wchodzącej w ich życie, aby mogli dostąpić zbawienia, które oferuje Kościół. Ewangelizuje z pasją posługując się bezpośrednim i prostym językiem.

Papież Franciszek stawia Kościół w samym środku jednego z największych problemów naszych czasów i przedstawia ramowe myślenie o katolickiej, moralnej i etycznej ofercie ekologii, dbając o wszystkie dobra naturalne, jako część tej samej logiki darów (*Laudato si*, 5, 60). Zwołane przezeń dwa synody (2014, 2015) skupiły uwagę Kościoła na rodzinie; ich celem było ukazanie miejsca rodziny w przestrzeni eklezjalnej. Papież podkreśla, jak duży wpływ mają rozwody i małżeństwa jedнопłciowe na obraz kultury społecznej. Jego zdaniem, osoby po rozwodach czy żyjące w ponownych związkach nie są ekskomunikowane, gdyż także w tej sytuacji są częścią Kościoła. Zakaz przyjmowania komunii nie wyklucza działalności Boga w ich życiu, a adhortacja *Amoris laetitia* otwiera cały wachlarz nowych pastoralnych możliwości (*Amoris laetitia*, 2014).

Na światopogląd kardynała Jorge Bergoglio, późniejszego papieża Franciszka, wpłynęli europejscy teologowie, tacy jak: Romano Guardini, Henry de Luback, Hans Urs von Balthasar, Gaston Fessard czy Luigi Giussani. Na poglądach pierwszego zbudował teologiczny filar pracy doktorskiej ukończonej w Niemczech w 1986 roku, wiążący formację z autoformacją i odnoszący ją do pracy rzemieślniczej. Romano Guardini wraz z Henrym de Lubackiem przyczynili się do sprecyzowania „antynomicznej” myśli późniejszego kardynała, polegającej na przyjęciu idei, że katolicyzm jest w świecie nadprzyrodzoną jednością łączącą przeciwieństwa bez ich usuwania, utrzymując je w „napięciowym” zawieszeniu. Trzecim myślicielem, który wywarł wpływ na formację intelektualną Bergoglio, był Hans Urs von Balthasar. Zainicjował refleksję kardynała nad tym, że Dobro i Prawda objawiają się poprzez Piękno, za pośrednictwem „atrakcyjności” oraz zafascynowania świadectwem. Od Gastona Fessarda przejął Franciszek pogląd, że u źródeł ignacjańskiej duchowości znajduje się napięcie między Łaską a wolnością, między tym, co nieskończenie wielkie, a tym, co nieskończenie małe, między kontemplacją a działaniem. Za Luigim Giussanim – założycielem wspólnoty *Comunione e Liberazione* – Bergoglio powtarza, że uczyć się należy od Historii, wskazując przy tym na potrójne jej wyartykułowanie: inspiracja-koncepcja-rzeczywistość, „wychodząc od inkluzji”, która musi uładzić się poprzez refleksję, aby następnie porównać się z rzeczywistością (Ślady, 2017, s. 35-36). Będąc przekonany, że myśl Giussaniego jest głęboko ludzka i że dociera do najgłębszych pokładów człowieczeństwa, Bergoglio wielokrotnie odwołuje się do jego myśli wychowawczej.

Obecny papież, jako były biskup diecezji Buenos Aires, jest jednocześnie członkiem Towarzystwa Jezusowego charakteryzującego się duchowością swego założyciela – św. Ignacego Loyoli. Duchowość jezuicka również jemu samemu posłużyła za narzędzie w procesie wychowania. Celem jezuickiego wychowania jest dążenie do rozwoju intelektualnego ucznia oraz osiągnięcie pełni talentów danych mu przez Boga, co pomaga w zrozumieniu wyjątkowości danej osoby i dostosowania procesu wychowania do rytmu dojrzewania człowieka. Tak nakreślone przed pedagogiką jezuicką cele mają być osiągnięte na drodze wszechstronnej formacji wychowanka, a swym zasięgiem obejmować sferę intelektualną, duchową (charakter człowieka), religijną, moralną i emocjonalną. Prowadzi to do zintegrowania całej osobowości wychowanka, ku pełni jego dojrzałości (Marek, 2017, s. 149-150). Dojrzałość ta, aby była pełna i dobrze rozwinięta, ma być jednocześnie odpowiedzialna i oparta na trzech wymiarach czasowych: przeszłości, teraźniejszości oraz przyszłości. Spoglądając w przeszłość należy analizować

minione wydarzenia, przyglądać się decyzjom podejmowanym w chwili obecnej oraz przyjmować odpowiedzialność za konsekwencje aktualnych wyborów (Prada Coral, s. 22).

Dojrzałą osobowość cechuje wyjątkowy i niepowtarzalny charakter jednostki w jej środowisku, co przejawia się nie tylko tym, co ją wyróżnia, ale również tym, co ją upodabnia do innych. Jest ona wyzwaniem, które wiąże się ze świadomym zaangażowaniem i wysiłkiem oraz etyczną postawą. Ukształtowana przez liczne doświadczenia i wybory, a także przez próby udzielenia odpowiedzi na pytania egzystencjalne potrzebuje czasu i aktywności do swego prawidłowego rozwoju (Bergoglio, 2005).

Pedagogika ignacjańska, wspierana i propagowana przez papieża-jezuitę, dąży do takiego właśnie ukształtowania dojrzałości osobowej wychowanka, który „ma być osobą dobrze uformowaną, intelektualnie kompetentną, otwartą na osobisty wzrost, religijną, kochającą i oddaną szerzeniu sprawiedliwości” (Marek, 2017, s. 149). Subdyscyplina ta jest szczególnie skutecznym środkiem głębokiej odnowy życia chrześcijańskiego prowadzącej do odkrywania powołania jednostki zgodnie z Bożym zamiarem i bycia autentycznym i zaangażowanym chrześcijaninem – niezależnie od stanu jego życia. Może ona stanowić alternatywę dla współczesnych nurtów pedagogiki. Daje ona człowiekowi XXI wieku narzędzie osobistego rozwoju w kluczu wartości ogólnoludzkich, w otwarciu na świat i płynące z niego wyzwania. Uczy krytycznego myślenia, tak przydatnego w kontekście postmodernistycznego pluralizmu (Bergoglio, 2006, s. 8), który podważa pytanie o jakikolwiek sens wychowywania odbierając mu życiową konieczność, spychając je do sfery dobrowolności. W tak rozumianej ponowoczesnej rzeczywistości jednostce odbiera się godność oczekując od niej szeroko opanowanych „umiejętności” służących temu, by więcej „mieć”, a tym samym mniej „być” człowiekiem (Cieszkowski, 9.03.2014). Ważne jest tutaj, aby młoda osoba otworzyła się na światło, które poprowadzi ją do radości i uczyni serce pogodnym. Z tą radością i z tym pogodnym sercem pójdzie ona następnie w świat, czyniąc go bogatszym i piękniejszym, biorąc za niego odpowiedzialność, czyniąc go swoim światem (Bergoglio 2009, s. 22).

Obecny papież jest przede wszystkim wychowawcą. Jako nauczyciel literatury, teologii i psychologii w szkole średniej miał bliskie kontakty z młodzieżą. Swe doświadczenie pedagogiczne wzbogacił poprzez posługę mistrza nowicjatu i prefekta w zakonie, którego jest członkiem. Jego zaangażowanie w działalność pedagogiczno-wychowawczą wpływa więc z jego osobistego doświadczenia. W edukacji i wychowaniu widzi klucz do humanizacji cywilizacji

postmodernistycznej, jako indywidualistycznej, wykorzenionej i bez jakichkolwiek pewników. Upatruje w niej jednakże źródło nadziei ku otwartości i formowania do bycia zdolnym stawiania czoła wyzwaniom. Dla Bergoglia zawsze było ważne, aby przyjąć postawę rozróżniania tego, co dobre dla procesu wychowania i dla edukacji od tego, co jest dla niej szkodliwe. Przestrzega przed pragmatyczną postawą wychowawców i pedagogów do czynienia tego, co redukuje ten proces jedynie do poszukiwania doskonałości bezkrytycznej i niezdolnej do budowania społeczeństwa bardziej ludzkiego (López, 2015, s. 77, 80). Parafrazując papieża Piusa XI można powiedzieć, że nigdy nie rozprawiało się tyle o wychowaniu, co w naszych czasach. „Stąd także i dziś mnożą się nauczyciele nowych teorii wychowania, wynajduje się, przedstawia i roztrząsa metody i środki nie tylko żeby ułatwić, ale by wprost stworzyć nowe wychowanie, niezawodnej skuteczności, które by mogło formować nowe pokolenie dla tak upragnionego szczęścia na tej ziemi” (*Divinis Illus Magistri*, 4).

Kardynał Jorge Mario Bergoglio, jako pierwszy papież z kontynentu Ameryki Południowej, rzucił nowe spojrzenie na antropologię. Argentyna, z której pochodzi i gdzie przez czternaście lat pracował jako arcybiskup, była w czasach jego biskupiej posługi pogrążona w wielkim kryzysie gospodarczym dotyczącym wszystkich obszarów rzeczywistości społecznej (ekonomia, polityka, życie społeczne oraz edukacja i wychowanie). Antropologia ta była zarazem wyzwaniem do nadziei. W przestrzeni życia społecznego wraz z rozwojem technologicznym i nasilającym się kryzysem ekologicznym pojawiło się zagrożenie wynikające z nowych nacjonalizmów i ksenofobii, które pociągają za sobą problemy edukacyjne, takie jak: wykluczenie społeczne, etniczne czy kulturowe (López, 2015, s. 75-94).

Alfonso Martínez-Carbonell López, z Instytutu Humanistycznego Ángel Ayala w Hiszpanii, w periodyku „Escuela abierta” ukazuje myśl pedagogiczną papieża Franciszka, w obliczu aktualnych wyzwań edukacyjnych. Według niego dla Franciszka edukacja nie jest sprawą teoretyczną i spekulatywną, ale osobistą i empiryczną pasją, którą przeżył najpierw jako student, a następnie jako nauczyciel i mistrz (López, 4-9.04.2018). Przedstawił on w swym artykule, poświęconym temu zagadnieniu, pedagogiczną linię myślenia papieża Franciszka, która oferuje pełną nadziei wizję edukacji w kontekście naszego stulecia zdominowanego przez rozczarowanie i pesymizm. Wskazuje na cztery charakterystyczne cechy naszych czasów wyodrębnione przez papieża Franciszka, a silnie wpływające na edukację i wychowanie. Sztuka wychowania – według przytoczonych przez niego słów

kardynała Bergoglio – uczestniczy w pewnikach i trudnościach kultury, w której żyjemy, uwzględniając owe charakterystyczne cechy naszej epoki.

Na pierwszym miejscu, idąc za myślą Bergoglia, López podkreśla walkę z negatywnymi przejawami indywidualizmu wyrażającymi się w osłabianiu więzi społecznych na rzecz wzmacniania egoizmu, obojętności i izolacji. W tej sytuacji koniecznością staje się odpowiedź udzielona na polu edukacji i wychowania poprzez wzmacnianie i rozbudowę związków społecznych, tworząc świadomość bycia wspólnotą, ludem, państwem. Jest to konieczność wychowania do solidarności jako remedium wobec indywidualizmu. Rola, jaką pełni szkoła w procesie nauczania i wychowania, jest niezastąpiona i niezmiernie ważna w życiu każdego dziecka, jako niezbywalna dla jego prawidłowego rozwoju. Uczy bowiem stawiać czoła rzeczywistości z otwartym umysłem i sercem. Wychowuje do odważnego wchodzenia w tę rzeczywistość, bez narzuconego strachu przed nią (López, 2015, s. 77). Szkoła jest również ważnym etapem na drodze życia, na którym wychowankowie spotykają się ze sobą, zaprzyjaźniają i socjalizują pomimo istniejących różnic między nimi. Stanowi „uzupełnienie” rodziny, z którą w żaden sposób nie ma prawa rywalizować. Uczy również szczególnych zachowań i wychowuje do wartości. Prowadzi to do rozwoju dojrzałej osoby w wymiarze trzech języków: „języka myśli, języka serca i języka czynu” – harmonijnie i we wzajemnej zależności. Szkoła wprowadza w dobro, prawdę i piękno, a w rozwoju wychowanków do tych wartości uczy ich, jak nimi żyć traktując je jako triadę wzajemnie się przenikających prawideł. Te zaś z kolei pomagają wychowankowi wzrastać i kochać życie, rozwijając go do jego pełni, również w obliczu problemów (López, 2015, s.77).

Na drugim miejscu López przytacza istniejące w procesie wychowania zagrożenia, którymi – według Bergoglia – są negatywne relacje pomiędzy dziećmi oraz wśród młodzieży. W rezultacie dochodzi niekiedy do różnych tragedii, co nie może pozostać bez echa także w opinii publicznej oraz bez refleksji nad jakością wychowywania. Należy zatem poddać gruntownej rewizji idee, emocje, działania, ale także zaniedbania na polu edukacyjno-wychowawczym (López, 2015, s. 78). W wielu miejscach na ziemi, w tym również w ojczystej Argentynie (o czym wielokrotnie pisał i mówił Kardynał), dochodzi do coraz większej i przerażającej degradacji moralnej środowisk. Prowadzi to do wzrastającej niewrażliwości i obojętności społeczeństwa na sytuację dzieci wyzyskiwanych, wykorzystywanych i opuszczonych, co usilnie domaga się poddania wnikliwej analizie pedagogicznej. W obliczu bowiem opuszczenia, braku czułości i radości świat często podsuwa młodzieży „łatwe” rozwiązania w postaci

narkotyków i używek, wobec czego pedagodzy-wychowawcy stają przed poważnym zadaniem uwrażliwiania jej na dobro i piękno. Wymaga to przemiany serc i mentalności młodych ludzi zagubionych w gąszczu destrukcyjnych przyjemności, wśród których bezskutecznie poszukują swej tożsamości. Ta przemiana przywróci im poczucie własnej wartości oraz należną im godność. Aby nie utracić wolności, młodzi powinni pójść za Jezusem – Panem ryzyka oraz wychodzenia „poza siebie”. Wymaga to odwagi, aby chodzić po drogach mogących otwierać nowe horyzonty, z których emanuje radość zrodzona z miłości Boga. Jezus uczy nas spotykania Go w głodnym, spragnionym, chorym, w więźniu, w uchodźcy i w imigrancie, w opuszczonym i samotnym. Dopinguje do pójścia drogami naszego Boga, który zaprasza nas, abyśmy angażowali się w życie polityczne, byśmy byli ludźmi myślącymi i animatorami społecznymi, pobudza nas do wizji gospodarki bardziej solidarnej. We wszystkich środowiskach miłość Boga zachęca nas do niesienia Dobrej Nowiny, czyniąc ze swojego życia dar dla Niego i dla innych, to znaczy do bycia odważnymi i wolnymi (Franciszek, 2016). Tych postaw miłosierdzia młodzi powinni uczyć się od samego początku swej młodszej wędrówki przez życie.

Trzecią charakterystyczną cechą współczesności, akcentowaną według Lópeza przez arcybiskupa Buenos Aires, jest wszechobecna technika mająca wpływ na edukację przy wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych. Na ten charakterystyczny technologiczny aspekt naszych czasów zwróciło już uwagę Magisterium Kościoła (nauczanie Soboru Watykańskiego II i ostatnich papieży). Wychowanie nie jest procesem technologicznym, ale czysto osobowym, jest dziełem sztuki – spotkaniem wychowawcy z wychowankiem i nie może być zredukowane do techniki (López, 2015, s.78-79). To dzieło kogoś, kto towarzyszy innej osobie, aby wprowadzić ją w nową rzeczywistość, pomagając w kształtowaniu właściwych postaw, kogoś, kto przeżył wspaniałe doświadczenie i chce przekazać je innym angażując wychowanka w coś, co sam przeżywa. Takie wychowanie sprzeciwia się nowoczesnej i fałszywej koncepcji, która pokazuje, że edukacja jest dużym supermarketem, w którym wychowawca przekazuje produkty do dyspozycji „klienta”, a on sam wybiera, które z nich kupić. Do szczególnych zaś wyzwań osób odpowiedzialnych za edukację i wychowanie należy dbałość o relacje pomiędzy szkołą, rodziną i wychowankami. Ten „pakt edukacyjny” uległ jednak poważnemu uszkodzeniu i pilną koniecznością jest jego „odbudowa”, a jej proces ma objąć również rodzinę, która nie może być w edukacji nieobecna (Franciszek, 10.05.2014; López, 2015, s. 81).

Czwartą cechą naszych czasów – idąc za myślą Bergoglię cytowaną przez Lópeza – jest kontekst ekonomicznej globalizacji, konkurencji rynkowej, konsumpcji oraz przewagi rynkowej, która dotyczy zarówno rodziny, jak i wychowawców (López, 2015, s. 79). Rodziny znajdują się w kryzysie, ponieważ promowanie rozwoju dzieci podupada, a nauczyciele podejmują się wielu zadań, które nie są z wychowaniem związane. Praca pedagogiczna często ich wyczerpuje, a oni sami ograniczają się do nauczania tej lub innej dyscypliny, co zagraża niezbędnemu zaangażowaniu kadry pedagogicznej w pełną posługę wychowawczą (Franciszek, 10.05.2014).

Szkoła, jako instytucja bardzo ważna i niezastąpiona w życiu dziecka oraz niezbywalna dla prawidłowego jego rozwoju, jest zarazem etapem w drodze, na którym się ze sobą spotykamy, zaprzyjaźniamy i socjalizujemy w kontakcie z różnymi od nas. Środowisko to jest „małym Kościołem – większym niż rodzina i mniejszym niż diecezja” – w którym żyjemy i współuczestniczymy jako dzieci i bracia zmierzając ku wieczności. Kształcenie zaś polega na uczynieniu człowieka dojrzałym poprzez trzy języki, pomiędzy którymi ma panować zgoda: język idei, język serca i język rąk. Uczniowie muszą czuć, co myślą i robić to, co myślą i czują (Prada Coral, s. 7). Takie kształcenie osoby prowadzi do jej harmonii. Równie ważne jest kształcenie treści, nawyków i wartości, które ujmowane jest całościowo. Proces wychowania młodzieży jest właściwy, gdy ta „znajduje się w biegu. Statyczna młodzież – zdaniem Franciszka – dzisiaj nie istnieje” (Franciszek, 10.05.2014). Trzeba ją zatem „wprawić w ruch, aby przejęli pałeczkę od swych poprzedników (starszego pokolenia) w tej życiowej sztafecie, w czym pomoże umocnienie w młodych ludziach korzeni” (López, 2015, s. 79). Te zaś znajdują oni w swych dziadkach, którzy – wyposażeni w życiową mądrość – mają wiele do zaoferowania wchodzącym w dorosłość osobom.

2. WYCHOWANIE JAKO PASJA I WYMAGANIE

Obserwując to, co dzieje się z dziećmi i młodzieżą, można stwierdzić, że obecnie mamy do czynienia z wyraźnym kryzysem wychowawców i wychowania. Przyszło nam bowiem żyć w czasach, w których, jak chyba jeszcze nigdy wcześniej, dokonuje się próba redefiniowania fundamentalnych pojęć dotyczących wychowania i moralności człowieka. Na gruncie postmodernizmu próbuje się uzasadniać, że płynność i zmienność wartości jest nie tylko koniecznością dziejową, ale czymś pożytecznym dla rozwoju ludzkości. Jednocześnie, „gdy na

drodze wynegocjowanej aprobaty bądź demagogicznej umowy zaniża się poziom i godzi na stosowanie codziennych uników, unicestwia się możliwości wychowanków” (Bergoglio, 2006, s. 21-22).

Niejednoznaczność wartości, niepewność, nieustanne odczuwanie niepokoju oraz konieczność dookreślania swojej tożsamości, skutkujące permanentnym poszukiwaniem własnego sensu życia zdają się być atrybutami terażniejszości determinującymi zachodzące w niej przeobrażenia. W konsekwencji wybrzmiewa swoisty dysonans pomiędzy zakorzenionym w tradycji postrzeganiem i doświadczeniem wszelkich aspektów życia społecznego a potrzebami i wyzwaniem, jakie kreuje ponowoczesna rzeczywistość. To stawia wychowawców przed trudnym zadaniem zaszczepiania w wychowankach wartości koniecznych do właściwego rozwoju emocjonalno-wolitywnego, a zarazem chronienia ich przed tym wszystkim, co szkodliwe w prawidłowym dojrzewaniu.

W procesie wychowania młodego człowieka następuje moment, w którym z bagażem dotychczas zdobytych doświadczeń życiowych, staje on przed decydującym wyborem kolejnej w swym życiu drogi. Teraz on sam ją dla siebie wybiera i tą ścieżką będzie wchodziła dorosłość. Rozpoczyna się etap w jego biologicznym, emocjonalnym, intelektualnym i duchowym rozwoju, na którym bardzo ważny jest wybór odpowiedniego przewodnika po dorosłym życiu, autorytetu, którego wskazówki będzie wdrażał w swym postępowaniu, który go będzie pociągał i na którym będzie się wzorował. Potrzebuje wychowawcy zdolnego do pomocy mu w rozwijaniu w sobie nadziei, który będzie dopingował go w realizacji marzeń, w ich kreowaniu, motywował do ambitnych działań na rzecz doskonalenia swej osobowości, do rozwijania w sobie prawdziwych wartości oraz dla poprawy funkcjonowania społeczeństwa. Potrzebuje więc przewodnika, który będzie świadkiem prawdy i dobra, a który swe doświadczenie i kompetencje zdobył dzięki konsekwentnemu życiu i osobistemu zaangażowaniu, wyrażającemu prawdziwą miłość. Taki wychowawca nauczy stawiać czoła próbom, poprzez wpajanie wychowankom zasad postępowania i życia, właściwie korzystać z autonomiczności, godząc się jednocześnie na ryzyko wolności, zawsze gotowy będzie pomagać w korygowaniu błędnych idei i wyborów (por. Benedykt XVI, 2008).

Dziś coraz bardziej daje się zauważyć zapotrzebowanie na dobrych wychowawców, którzy będą kształtować światłe idee, aby przyjęte przez młodzież i dzieci jako własne, mogły im ułatwić orientację na drogach życia. Dobrze zatem wybierać takich przewodników, za którymi młodzi pójdą, razem wędrować będą przez pewien odcinek drogi, przy czym prowadzący wskaże ścieżkę, którą sam

przeszedł i dalej nią idzie. Znaczącą rolę w tym procesie odgrywać będzie więc osobiste świadectwo (Walusik, 2017, s. 13). Wychowawcy będą pomagać młodym również tworzyć więzi między ludźmi, związki między pomysłami i miejscami, aby pokonując przeszkody, mieli w sobie pasję do prawdy, dobra i piękna i nie ulegali pokusie zbyt łatwego, unikającego wysiłku działania (Bergoglio, 2006, s. 19-20, 22-23). Konieczne są w wychowaniu empatia oraz swoista elastyczność polegające na umiejętnym dopasowywaniu metod i środków oddziaływań wychowawczych.

Wychowanie polega na podejmowaniu ryzyka wobec życia i osób. Jednakże ryzyko to nie oznacza niebezpieczeństwa, ale akceptowanie możliwości popełniania błędów, przebaczenie sobie, rozpoczynanie ciągle na nowo i dążenie do ideału, który staje się wartością nadrzędną. Oznacza wychodzenie „poza siebie” (D’Addelfio, 2015, s. 20-21). W propagowanej przez Papieża duchowości ignacjańskiej kluczową kwestią jest wielkoduszność, aby z wielkim sercem i odwagą czynić małe rzeczy dnia codziennego (Franciszek, 2014, 2; D’Addelfio, 2015, s. 16), aby będąc osobą wolną nie bać się iść „pod prąd”, przeciwstawiając się kulturze tymczasowości wybierać dobro odważnie i cierpliwie (Franciszek, 7.06.2013; 28.07.2013; 2015, 2), aby mieć odwagę do bycia szczęśliwym (Franciszek, 2012, 2). Do takiej postawy wzywa papież Franciszek zarówno wychowawców jak i wychowanków. Mówiąc zaś młodym o wędrówce przez życie przyrównuje ją do sztuki, która będąc zbyt szybkim „marszem” spowoduje zatrzymanie się w drodze. Wędrowanie to bowiem ma być nacechowane patrzaniem na horyzont, w którego kierunku wychowanek podąża oraz gotowością na ponoszenie porażek, na upadki, z których jednak szybko powstanie, by pójść dalej, w towarzystwie bliskich mu osób, a nie w samotności (Franciszek, 7.06.2013).

Dialog papieża Franciszka z młodzieżą charakteryzuje bezpośredniość, wyrażająca się w używaniu zrozumiałego dla młodych języka. W spotkaniach z nimi dość często posługuje się swobodną i spontaniczną wypowiedzią w miejsce (jak sam uważa – nudnych) wcześniej przygotowanych tekstów (Franciszek, 7.06.2013, 31.08.2016). Zaprasza uczestników spotkań do zadawania pytań (Franciszek, 7.06.2013, 25.03.2018). Dostrzega w nich wyjątkowość, entuzjazm, dzięki któremu sam czuje się odmłodzony za każdym razem, gdy ich spotyka (Franciszek, 30.11.2017). Postrzega młodych, jako zawsze gotowych do podejmowania ryzyka, chętnych do działania i zaangażowanych w swój rozwój. Mówiąc im o dokonywaniu właściwych wyborów porównuje to zadanie do swobodnego „oprogramowania”, które pomaga im dostrzec Boski plan i odpowiednio na niego reagować. Jednakże, jak każdy system, musi być stale aktualizowane

poprzez słuchanie Pana i podejmowanie wyzwań, aby pełnić Jego wolę (Franciszek, 2.12.2017).

Rozumiejąc potrzeby młodych ludzi oraz problemy, z jakimi się zmagają, Franciszek wspiera ich w walkach z pojawiającymi się trudnościami. Uczula młodzież na zagrożenia, jakie niesie ze sobą tak zwana „kultura katastrofy” kształtująca myślenie społeczeństw, ich wartościowanie, wybory i postawy. Nawiązując do „drugoplanowych” lęków spowodowanych brakiem akceptacji, wyalienowania, samotności czy niespełnienia zawodowego zachęca młodych do rozpoznania w sobie tych lęków, nazwania ich i zmierzenia się z nimi, ponieważ w przeciwnym razie będą one blokować przed podejmowaniem ważnych życiowych decyzji (Franciszek, 2018). Przystawiając młodzież do „kultury zatonięcia”, gdzie „rozbitkowie” poddają rekonstrukcji nową rzeczywistość, wskazuje na okazje, wyzwania i powołanie (Bergoglio, 2006, s. 21). Przestrzega jednakże przed wygodnictwem, jakie niesie ze sobą wejście w dorosłość osób materialnie do tego dobrze przygotowanych i ustawionych przez rodziców. Często pociąga to za sobą brak umiejętności czekania, cierpliwości i nadziei. Taka osoba, nie musząc się sama o nic starać, często mając dwadzieścia lat „wie już, jak działa świat” (Franciszek, 27.09.2017) i jest skazana na brak pragnienia czegokolwiek ponadto. Zamyka drzwi na tęsknoty i na marzenia. Taki młody człowiek „zdaje się być młodzieńcem, tymczasem sercem jest u jesieni życia” (Franciszek, 27.09.2017). Troską papieża są młodzi, którzy wydają się być przedwczesnymi „emerytami”, młodzi, którym się wydaje, że przeszli na emeryturę w wieku 23, 24 lat, którzy „odrzucili rękawicę” zanim rozpoczęli walkę, którzy poddali się, gdy jeszcze nawet nie rozpoczęli gry. Widzi młodych idących ze smutną twarzą, tak jak gdyby ich życie nie miało żadnej wartości. Są to ludzie „zasadniczo znudzeni i nudni, którzy zanudzają innych. Wchodzą oni w fałszywe iluzje, w oszołomienie i kończą na niczym” (Franciszek, 30.07.2016).

Ojciec Święty, poruszony troską młodzieży o to, aby dorośli towarzyszyli jej w rozwoju i pomagali w dokonywaniu ważnych wyborów, dostrzega brak punktów odniesienia dla nich oraz brak zaangażowania rodziców i wychowawców w rozbudzaniu drzemącego w nich potencjału (Franciszek, 25.03.2018). Młodzi ludzie często bywają dzisiaj bardzo zagubieni. Trafiają w rzeczywistość wirtualną, z której nie potrafią, bądź też nie chcą, się wydostać, ale przede wszystkim brak im umiejętności dostrzegania podstawowych wartości, takich jak przyjaźń, wzajemne wspieranie się, przygoda, otaczający nas świat. Wynika to jednak z faktu, że dorośli, będący dla nich autorytetem, często sami są zdezorientowani i coraz częściej młodzi nie mają z kogo brać przykładu. Wielu rodziców

nie wie, co mogliby wchodzącym w dorosłość dzieciom przekazać. Są niezdolni do nauczenia młodego człowieka tego, jak iść przez życie w świecie, w którym sami niejednokrotnie nie wiedzą, w którą idą stronę i czy ona na pewno jest dobra. Tymczasem młoda osoba potrzebuje być wysłuchaną oraz otrzymać odpowiedź na jej często trudne i niewygodne dla dorosłych pytania. Franciszek pragnie dla młodzieży, w której „na nowo odkrywa się jej odnowiony dynamizm” (Franciszek, 25.03.2018), dopuszczenia do udziału w życiu publicznym, wielu bowiem młodych ludzi ma potrzebę, aby brać udział w podejmowaniu ważnych decyzji (Franciszek, 2018). Należy przy tym uświadomić sobie, że młodzież nie tylko jest, jak zwykle się dotychczas myśleć, przyszłością narodu, ale jest jego terażniejszością i współtworzy współczesny świat. Dlatego rolą społeczeństw jest prowadzenie dialogu z młodymi oraz wsłuchanie się w ich głos. Ważne jest również dostrzeżenie w młodzieży konstruktorów kultury, z ich własnym stylem i oryginalnością, jak również budowniczych Kościoła, bez których byłby on znacznie uboższy i zabrakłoby pełnego wejścia Boga do ludzkiej społeczności (Franciszek, 25.03.2018).

Ojciec Święty stawia młodym jednocześnie szereg wymagań i wzywa do przyjmowania postaw obywatelskich, nacechowanych odwagą do podążania za moralnymi wzorcami, czerpania z mądrości przodków oraz niesienia radości i nadziei w środowiskach, w których żyją. Odwołując się do pełni optymizmu, energii i dobrej woli u młodzieży zachęca ją, aby pozwoliła Chrystusowi przemienić ich naturalną pogodę ducha w chrześcijańską nadzieję, dynamikę w cnotę moralną, a życzliwość w autentyczną i ofiarną miłość. Wzywa młodych do pójścia drogą wiodącą do przezwyciężenia wszystkiego, co zagraża nadziei, cnotcie i miłości w ich życiu i ich kulturze, aby w ten sposób młodość ta była darem dla Jezusa i dla świata. Zaznacza przy tym, że młodzież jest nie tylko fragmentem przyszłości Kościoła, ale stanowi również jego niezbędną i umiłowaną część. Nawołuje młodych do tego, aby byli ze sobą zjednoczeni, zbliżali się do Boga i wraz ze swymi biskupami i kapłanami poświęcili swe młodzieńcze lata budowaniu bardziej świętego, misyjnego i pokornego Kościoła – Kościoła, który kocha i wielbi Boga, starając się służyć ubogim, samotnym, chorym i zepchniętym na margines. Mówi młodym o ich prawie i obowiązku do pełnego uczestnictwa w życiu społeczeństw i apeluje do tego, aby nie lękać się wnosić mądrości wiary w każdy aspekt życia społecznego (Franciszek, 17.08.2016).

Papież często apeluje do młodzieży, aby nie traciła wiary w wielkie ideały, aby wbrew wszelkim przeciwnościom stawiała na przyszłość. Motywując młodych do podejmowania działań na rzecz współtworzenia świata zachęca ich do bycia

odważnymi i do wyrażania swych idei, kierując się rozwagą i przemyślanymi decyzjami, wyzbywając się paraliżującego strachu powstrzymującego przed wyjściem na zewnątrz, na egzystencjalne peryferie życia. Daje im za wzór postacie biblijne, które jako młode osoby usłyszały głos Boga i na ten głos odpowiedziały. Tym bardziej, że „młodzi mają dużo siły, aby mówić, myśleć, śmiać się i płakać, podczas gdy dorośli często tracą zdolność do płaczu, będąc przyzwyczajonymi do świata takiego, jaki jest” (Franciszek, 25.03.2018). Ważne jest przy tym podejmowanie ryzyka, bez którego młody człowiek nie dojrzewa, ale przedwcześnie się starzeje, wpływając jednocześnie na starzenie się wspólnoty, do której należy. Zaprasza młodych do pomagania sobie nawzajem, aby nie dać się okraść z tego, co w nich najlepsze, aby nie pozwolić ograbić się z energii, radości i marzeń otrzymując w zamian złudzenia.

Wyzwaniem dla całego społeczeństwa jest wsparcie osób dorastających, kiedy porzucają oni swoje życie w poszukiwaniu „oszołomienia” czy też ułudnego życia wchodząc na mroczne drogi, które w końcu zmuszają ich do zapłaty wysokiej ceny za tę decyzję. Warto zatem zastanowić się i pomyśleć o wielu młodych wokół nas, którzy taką drogę wybrali i tracą piękne lata swego życia, swoje siły na „uganianiu się za sprzedawcami fałszywych iluzji”, okradającymi ich z tego, co najlepsze (Franciszek, 30.07.2016). Papież stawia przed młodzieżą wybór pomiędzy wyobcowującym oszołomieniem a mocą łaski, która prowadzi do bycia spełnionym i przywraca odnowione siły. Wskazuje na Jezusa, którego nie można kupić, którego nie sprzedaje się w sklepach, ale który jest darem, prezentem Boga Ojca. Potrafi obdarzyć prawdziwą pasją życia i motywuje do tego, aby nie zadowalać się byle czym i dawać innym to, co w nas najlepsze. W tym kontekście Franciszek zapala serca młodych do zaangażowania, ofiarności i poświęcenia w towarzyszeniu, pomaganiu i służeniu sobie nawzajem. Docenia też ich świadectwo wiary połączonej z wiarą bardzo wielu młodych ludzi z całego świata, która jest wielkim znakiem nadziei dla Kościoła i dla świata.

Taka postawa wyraża się w pełni we wszelkich posługach wolontariatu, do których Papież zachęca popierając działania młodzieży na rzecz wspólnego dobra. Dając siebie, ze względu na miłość Chrystusa, wolontariusze doświadczają jednocześnie, jak wspaniałe jest zaangażowanie w szlachetnej sprawie, jak wiele zadowolenia daje podjęcie, wraz z wieloma przyjaciółmi, drogi choćby i męczącej, ale której trud nagrodzony będzie radością, a poświęcenie nowym bogactwem poznania i otwarcia na Jezusa, na bliźniego i na ważne decyzje życiowe (Franciszek, 27.09.2017). Przywołuje tu trzy postawy Maryi, jako ikony wolontariatu chrześcijańskiego: słuchanie, decyzja i działanie. Mają one pomagać w kroczeniu na

drodze służby i w odczytaniu doświadczenia dni wypełnionych służbą wolontariatu (Franciszek, 31.08.2016).

Podstawowym zadaniem młodzieży jest więc wносить do swych wspólnot młodość i świeżość, nie zapominając przy tym o korzeniach, którymi są ludzie starsi (pokolenie dziadków), którzy przeżyli już swoje życie i z których mądrości młodzi powinni czerpać. Bowiem to seniorzy są gwarantem budowania w młodych osobach pamięci o pochodzeniu, zaś rozmowy młodzieży ze swymi dziadkami i babciami „zamiast spędzania całego dnia na telefonie, ignorując otaczający świat” (Franciszek, 2.12.2017), są jedynym sposobem prowadzącym do wiedzy o własnej przynależności do rodziny i tożsamości. Osoby starsze pomagają młodym utrzymać ciągłość pokoleń, przynoszą ze sobą świadectwo i empiryczną mądrość, która pomaga uniknąć powtarzania błędów przeszłości. Mają „charyzmat pomostowy”, ponieważ gwarantują, że najważniejsze wartości są przekazywane następnym generacjom. Poprzez ich słowa, miłość, uczucie i obecność rozumiemy, że historia nie zaczęła się od nas, jesteśmy zaś częścią „starożytnej podróży”, a rzeczywistość wykracza poza nas samych. „Dziadkowie”, bogaci w mądrość życia, którzy następnie przekazują jej zasoby młodym (Franciszek, 2.12.2017), powiedzą im rzeczy, które poruszą ich serca (Franciszek, 28.07.2016). Ważny jest zatem dialog pokoleń. Osoby wchodzące w dorosłość powinny zawsze pamiętać o otaczaniu szacunkiem ludzi starszych i czerpać korzyści z ich rad, ci drudzy natomiast nie mogą być spychani na margines, a ich ostatnim domem powinna być kochająca rodzina, nie zaś dom starców. Współcześnie wielu młodych żyje w nieustannej „płynności” kultury, dorasta nie pielęgnując korzeni („nie ma czasu” na ich wzmacnianie, na to, aby wrosły one głęboko), co czyni ich nijakimi (Franciszek, 31.08.2016).

Młodzież, jako nadzieja przyszłości – zdaniem Franciszka – niesie z sobą otuchę i tworzy przyszłość. Aby jednak mogło się to stać, Papież stawia młodym dwa warunki. Pierwszym z nich jest pamięć, czyli poszukiwanie własnej genezy, świadomość przynależności społecznej, rodzinnej i historycznej. Wspomnienie przebytej drogi, tego, co otrzymujemy od innych. Młodzież bez pamięci nie może być nadzieją dla przyszłości. Aby zachować tę pamięć, należy rozmawiać z rodzicami oraz z pozostałymi dorosłymi, a zwłaszcza z dziadkami. Jeśli młodzi chcą być nadzieją przyszłości, muszą otrzymać od nich pochodnię (Franciszek, 31.08.2016). To stanowi fundament w realizacji młodzieńczych marzeń. Aby mogły się one ziścić, młodzi potrzebują mądrości i wizji osób starszych. Ważne zatem, aby „szykując się do lotu, odkryli swoje korzenie i przejęli pałeczkę od osób, które były przed nimi” (Franciszek, 2017). Aby budować sensowną

przyszłość, dobrze jest znać wydarzenia minione i zająć wobec nich stanowisko (Franciszek, 2016, 191, 193). I właśnie w tym celu młodzi będą prowadzić pouczające ich rozmowy ze starszymi – mądrością narodu.

Jako drugi warunek ku tworzeniu przez młodzież przyszłości Papież wymienia odwagę do stawiania czoła różnym życiowym sytuacjom. Młody człowiek, będąc zakotwiczony w teraźniejszości, zachowuje pamięć o przeszłości i jest nadzieją na przyszłość. Posiada odwagę i śmiałość, aby stawić czoła tymże sytuacjom i nie boi się siać na przyszłość (Franciszek, 31.08.2016).

Obecny Następca św. Piotra postawił na młodzież zwołując na październik 2018 roku synod biskupi poświęcony wierze i rozeznaniu powołania wśród tej grupy ludzi. Zaznaczył, iż duszpasterstwo młodzieżowe, tak jak byliśmy przyzwyczajeni je prowadzić, ucierpiało w zderzeniu ze zmianami społecznymi, a w zwyczajnych strukturach młodzi często nie znajdują odpowiedzi na swoje niepokoje, potrzeby, problemy i zranienia. Nam dorosłym niełatwo jest ich cierpliwie słuchać, zrozumieć ich lęki i oczekiwania czy nauczyć się mówić zrozumiałym dla nich językiem (Franciszek, 2013, 23). Ważne jest zatem, aby wychowawcy postępowali w taki sposób, a wspólnoty realizowały taki program, aby z umiejętnym towarzyszeniem w ich drodze młodzi czuli się szczęśliwi, że mogą nieść Jezusa na każdą ulicę, na każdy plac i w każdy zakątek ziemi. Należy dołożyć wszelkich starań, aby nie zawieść głębokich oczekiwań ludzi młodych: potrzeby życia, otwartości, radości, wolności, przyszłości, ich pragnienia współpracy w budowaniu świata bardziej sprawiedliwego i braterskiego, w rozwoju narodów, w ochronie przyrody i środowisk życia. Zaleca się więc pomóc doświadczyć im, że tylko w życiu w łasce Bożej, to znaczy w przyjaźni z Chrystusem, w pełni realizują się ideały najbardziej autentyczne (Franciszek, 2015, 31).

Papież podkreśla w szczególności dwa zadania, które są dziś wynikiem rozeznania rzeczywistości ludzi młodych. Pierwszym jest to, aby wychowywać według antropologii chrześcijańskiej, wykorzystywać do przekazu nowe środki komunikacji i sieci społeczne, które kształtują język i postrzeganie młodzieży, a zatem wizję rzeczywistości ludzkiej i religijnej. Drugie to promowanie różnych form wolontariatu społecznego, niepoddawania się ideologiom, które przedkładają rynek zbytu i produkcję nad godność osoby i wartość pracy (Franciszek, 2015, 8). Zwracając się do Rodziny Salezjańskiej, jako stowarzyszenia działającego na rzecz wychowywania młodzieży, zaprasza ich do wspierania efektywnego porozumienia wychowawczego między różnymi organizacjami religijnymi i świeckimi, aby działać różnorodnością charyzmatów na rzecz ludzi młodych na różnych kontynentach. W szczególności przypomina o niezbędnej konieczności

zaangażowania rodzin ludzi młodych, gdyż nie może być efektywnego duszpasterstwa młodzieżowego bez silnego duszpasterstwa rodzin (Franciszek, 25.03.2018).

*

Nie sposób odpowiedzieć wyczerpująco na zadane na początku tego opracowania pytanie i dokonać wnikliwej analizy myśli pedagogicznej i wychowawczej papieża Franciszka w ramach jednego artykułu. Jego przesłania, skierowane do młodych podczas Światowych Dni Młodzieży, osobiste spotkania z nimi na różnych kontynentach czy słowo pisane, które do nich adresuje, wydają się wystarczająco odpowiadać na głód autorytetu wychowawczego dla poszukujących go w Kościele. Ponadto synod biskupów, poświęcony młodzieży (2018 r.), daje liczne okazje do refleksji na temat miejsca młodych we współczesnym świecie oraz wzywa społeczeństwa do pełniejszego zaangażowania się w ich wychowanie. Można śmiało powiedzieć, biorąc pod uwagę nauczanie papieża Franciszka, że jest on dla młodych osób autorytetem pociągającym ku wartościom budującym cywilizację miłości i pokoju.

BIBLIOGRAFIA

- BERGOGLIO, J.M. (2006). *Wymagania i pasja. O wychowaniu chrześcijańskim*. Buenos Aires: Editorial Claretiana.
- BORGHESI, M. (2017). Myśl Bergoglio. *Ślady*, 6 (listopad/grudzień), 34-37.
- D'ADDELFIO, G. (2015). La scuola di Papa Francesco e la pedagogia ignaziana. *Nuova Secondaria Ricerca*, 1, 14-47.
- HESSEN, S. (1997). *Pisma pomniejsze*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- MAREK, Z. (red.) (2017). *Pedagogika towarzyszenia. Perspektywa tradycji ignacjańskiej*. Kraków: Akademia Ignatianum.
- MARTINEZ-CARBONNEL LÓPEZ, A. (2015). El pensamiento educativo de Jorge Bergoglio a partir de sus mensajes sobre educación desde 1999 hasta 2013. *Escuela abierta*, 18, 75-94.
- PRADA CORAL, A.L. Pensamientos del cardenal Bergoglio acerca de la educación. W: Asesora Pastoral de CONACED Nacional, s. 6-29.
- WALUSIK, A. (2017). Synergiczny charakter towarzyszenia wychowawczego, W: Z. MAREK (red.), *Pedagogika towarzyszenia. Perspektywa tradycji ignacjańskiej* (s. 9-23). Kraków: Akademia Ignatianum.

ENCYKLIKI I ADHORTACJE

- FRANCISZEK (2013). *Evangelii gaudium*. Watykan.
- FRANCISZEK (2015). *Laudato si*. Watykan.

FRANCISZEK (2016). *Amoris Laetitia*. Watykan.
PIUS XI (1929). *Divinis Illus Magistri*. Watykan.

LISTY PAPIESKIE

BENEDYKT XVI (2008). List do diecezji rzymskiej o pilnej potrzebie wychowania. Watykan.
FRANCISZEK (2015). Jak ksiądz Bosko – z młodzieżą i dla młodzieży. List Ojca świętego Franciszka do Czcigodnego Księdza Ángela Fernández Artimago – Przełożonego Generalnego Salezjanów w 200-lecie urodzin św. Jana Bosko. Watykan.

ORĘDZIA PAPIESKIE

FRANCISZEK (2014). Orędzie na XXX Światowy Dzień Młodzieży. Watykan.
FRANCISZEK (2015). Orędzie na XXXI Światowy Dzień Młodzieży. Watykan.
FRANCISZEK (2018). Orędzie na XXXIII Światowy Dzień Młodzieży. Watykan.

KONFERENCJE

CIESZKOWSKI, Z.P. (2014). Papieża Franciszka pedagogia „bliskości i czułości” wobec postmodernistycznej kultury katastrofy. Konferencja dla nauczycieli i katechetów. Rokitno 9.03.2014.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2013/june/documents/papa-francesco_20130607_scuole-gesuiti.html – Discorso del Santo Padre Francesco agli studenti delle scuole gestite dai gesuiti in Italia e Albania. Aula Paulo VI (7.06.2013).
http://w2.vatican.va/content/francesco/es/speeches/2013/july/documents/papa-francesco_20130728_gmg-rio-volontari.html – Viaje apostólico a Rio de Janeiro con ocasión de la XXVIII Jornada Mundial de la Juventud. Encuentro con los voluntarios de la XXVIII JMJ. Rio de Janeiro (28.07.2013).
http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/march/documents/papa-francesco_20140306_clero-diocesi-roma.html – Discorso del Santo Padre Francesco ai parroci di Roma. Roma (6.03.2014).
http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/may/documents/papa-francesco_20140510_mondo-della-scuola.html – Discorso del santo padre Francesco al mondo della scuola italiana – Roma (10.05.2014).
http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/august/documents/papa-francesco_20140817_corea-vescovi-asia.html – Viaggio apostolico di Sua Santità Francesco nella Repubblica di Corea in occasione della VI Giornata della Gioventù Asiatica 13-18 agosto 2014. Santuario di Haemi (17.08.2014).
http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/october/documents/papa-francesco_20141003_plenaria-conferenze-episcopali-europee.html – Discorso del Santo Padre Francesco ai partecipanti all'assemblea plenaria del concilio delle conferenze episcopali d'Europa. Roma (3.10.2014).
http://w2.vatican.va/content/francesco/it/homilies/2015/documents/papa-francesco_20150402_omelia-crisma.html – Omelia del Santo Padre Francesco. Roma (2.04.2015).
http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2016/july/documents/papa-francesco_20160728_polonia-accoglienza-giovani.html – Podróż apostolska do Polski. Przemówienie Ojca Świętego podczas powitalnego spotkania z młodymi uczestnikami ŚDM. Kraków (28.07.2016).

- [http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2016/july/documents/papa-francesco_20160730_polo-
nia-veglia-giovani.html](http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2016/july/documents/papa-francesco_20160730_polo-
nia-veglia-giovani.html) – Podróż apostolska do Polski. Czuwanie w ramach Światowego Dnia
Młodzieży. Kraków (30.07.2016).
- [http://w2.vatican.va/content/francesco/es/speeches/2016/july/documents/papa-francesco_20160731_polonia-
volontari-gmg.html](http://w2.vatican.va/content/francesco/es/speeches/2016/july/documents/papa-francesco_20160731_polonia-
volontari-gmg.html) – Viaje apostólico del Santo Padre Francisco a Polonia con ocasión della
XXXI Jornada Mundial de la Juventud. Encuentro con los voluntarios de la JMJ, con el comité
organizador y los benefactores. Cracovia (31.07.2016).
- [http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2017/november/documents/papa-francesco_20
171110_scolopi.html](http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2017/november/documents/papa-francesco_20
171110_scolopi.html). Discorso del Santo Padre Francesco al Chierici regolari poveri della
Madre di Dio delle scuole Pie. Scolopi (10.05.2017).
- [http://w2.vatican.va/content/francesco/it/audiences/2017/documents/papa-francesco_20170927_udienza-
generale.html](http://w2.vatican.va/content/francesco/it/audiences/2017/documents/papa-francesco_20170927_udienza-
generale.html) – Udienza generale. Roma (27.09.2017).
- [http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2017/december/documents/papa-francesco_20171202
_viaggioapostolico-bangladesh-giovani.html](http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2017/december/documents/papa-francesco_20171202
_viaggioapostolico-bangladesh-giovani.html) – Viaggio apostolico di Sua Santità Francesco in
Myanmar e Bangladesh. Incontro con i giovani. Dhaka (2.12.2017).
- [http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2018/july/documents/papa-francesco_20180706
_terzoanniversario-laudatosi.html](http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2018/july/documents/papa-francesco_20180706
_terzoanniversario-laudatosi.html) – Discorso del Santo Padre Francesco ai partecipanti alla
conferenza internazionale in occasione del terzo anniversario dell'enciclica „Laudato si”. Roma
(6.07.2018).

PAPIEŻ FRANCISZEK JAKO WYCHOWAWCA MŁODZIEŻY

Streszczenie

Artykuł stanowi próbę odpowiedzi na szereg pytań: w jaki sposób papież Franciszek realizuje się jako wychowawca? Analizując przesłania do młodych ludzi oraz wystąpienia Ojca świętego, a wcześniej Kardynała Bergoglio, autor tekstu zastanawia się jednocześnie nad walorami wychowawczymi oraz aktualnością jego poglądów i udzielanych przez niego wskazówek. Stara się potwierdzić dydaktyczną wartość przemówień papieskich dotyczących młodzieży i jego spotkań z młodzieżą.

Słowa kluczowe: Papież Franciszek jako wychowawca młodzieży; myśl pedagogiczna; wychowanie; młodzież.

POPE FRANCISCO AS A YOUTH'S EDUCATOR

Summary

This article is an attempt to answer a number of questions, including question about how Pope Francis realizes himself as an educator? By analyzing the messages to young people and the speeches of the Holy Father and earlier by Cardinal Bergoglio, the author of the text also reflects on the educational values and the actuality of his views and the advices he gives. He tries to confirm the didactic value of papal speeches on youth and his meetings with the youth.

Key words: Pope Francis as a youth educator; pedagogical thought; education; youth.